

IN MEMORIAM
HENK BUTER

* 12 augustus 1928 † 9 februari 2015

We gaven hem de geuzennaam 'professor zonder universiteit'.
Henk was belesen en taalvaardig, leergierig en geleerd, filosofisch en praktisch. Hij was altijd bereid om de kennis die hij had verworven door te geven aan anderen. Hij zat nooit met zijn armen om zijn werk, maar liet iedereen gratis meegenieten. Vele dove, maar ook horende mensen hebben van hem geleerd. Hij was een leraar in de ware zin van het woord. Hij onderwees oudere doven die op de dovenscholen weinig hadden geleerd, omdat er toentertijd geen tolken waren en de horende leraren op de dovenscholen vaak de gebarentaal niet beheersten. Hij gaf Nederlandse les aan buitenlandse doven. Hij bedacht een systeem om de verbuigingen van werkwoorden uit te leggen aan doven. Hij maakte een lijst met uitgangen van woorden, zoals -je of -tje, waardoor je als dove wist welk lidwoord daarbij paste: het meisje, het kruisje, het dingetje, het pannetje, het woordje. Hij speelde een cruciale rol in de emancipatie van doven. Hij had over bijna alles een uitgesproken mening en liet in belangrijke bijeenkomsten van zich horen. Zoals in OOGgetuigen, de gedramatiseerde rechtszitting die Handtheater een aantal jaren in het oude en nieuwe Theater 't OOG heeft gehouden. Hij heeft jaren in ons bestuur gezeten en actief meegedacht en -gewerkt.
We zullen hem meer missen dan woorden kunnen uitdrukken. Dag Henk.

Je OOGvriendjes (zoals je ons noemde),
Medewerkers en bestuur van Handtheater.

Over de erkenning van de Nederlandse Gebarentaal

Het gaat niet alleen om de taal, maar ook om identiteit en identificatie. Als dove kinderen les krijgen van een horende, kunnen ze zich niet identificeren. Horende leerkrachten gaan in de pauze ook altijd samen zitten praten, zonder te gebaren. De kinderen kunnen dan niet volgen wat ze zeggen.

Toen ik zelf 30 jaar was, wist ik nog niet wat doof zijn betekende. Het gaat om identiteit.¹

Over horenden in de dovenwereld, zegen of ramp?

De aanklager zegt dat doven afhankelijk zijn van horenden, maar afhankelijkheid is niet typisch voor de doven. Wederzijdse afhankelijkheid is normaal. Iemand heeft de telefoon uitgevonden. Nu profiteren we daar allemaal van. Iemand anders heeft het vliegtuig uitgevonden en wij stappen erin. Er worden allerlei dingen bedacht door mensen waar andere mensen gebruik van maken.²

Het zijn de horenden geweest die een eeuw lang een idiote ruzie hebben gemaakt over de gebarentaal en het dovenonderwijs. Door de horenden is de beslissing genomen dat het onderwijs oraal moest zijn en dat er geen gebaren mochten worden gebruikt. Daarom ontwikkelden de doven zich zo langzaam. Nu er wel gebaren worden gebruikt, gaat de ontwikkeling veel sneller.³

Over dove ouders en horende kinderen

Er wordt steeds gesproken over twee groepen ouders. Maar er zijn veel meer groepen. Er zijn dove ouders die oraal zijn opgegroeid. Er zijn dove ouders die in de dovencultuur zijn opgegroeid. Er zijn dove ouders met een dove familie. Er zijn dove ouders met een horende familie.⁴

Ik wil nog even aansluiten bij de opmerking dat doof zijn afwijkend is. Het gaat ook om het karakter. Stel je hebt een vrolijk doof kind en een horend chagrijnig kind. Wie van de twee is gezond? Het horende of het dove kind?⁵

Het publiek lacht.

Over homo's en lesbo's in de dovenwereld

Dieren leven volgens de natuur. Mensen leven ook volgens de cultuur. Als mensen alleen natuurlijk zouden leven, dan zouden we nu allemaal naakt moeten zijn.⁶

Vroeger leefden de mensen kort. Door de gezondheidszorg leven mensen nu langer. Dus ook de huwelijken duren langer. Mensen krijgen daardoor vaak genoeg van hun partner en er wordt vaker gescheiden. Dat pleit ervoor om niet te trouwen, dan kun je ook gemakkelijker uit elkaar.

Het gevecht van homo's en lesbo's om met elkaar te mogen trouwen, is dus eigenlijk een omgekeerde ontwikkeling.⁷

Over ouderen en jongeren in de dovenwereld

Henk is openbare aanklager

*Ik loop al heel wat jaren in de dovenwereld rond. Vroeger waren er in de dovenclubs en -organisaties veel jongeren actief. Maar de laatste jaren zijn er bijna geen jongeren meer te vinden die bestuurswerk of ander vrijwilligerswerk willen doen. Ik vind dat ronduit een schandaal.*⁸

*Je kunt het leven vergelijken met een boom: de wortels zijn het verleden. Een boom zonder wortels valt om.*⁹

*Dove jongeren zijn veel minder solidair met de dovenwereld dan vroeger. Dat is een gevaarlijke ontwikkeling. Samen staan doven sterk. We moeten doorgaan met vechten, anders verzwakt de dovenwereld en verdwijnen de voorzieningen waar we zo hard voor hebben gevochten.*¹⁰

Over wat beter is: een dove of horende partner?

*Het is niet noodzakelijk dat een dove een dove partner heeft. Ook sommige horenden zijn bereid om bijvoorbeeld de gebarentaal te leren en zich te verdiepen in de dovencultuur.*¹¹

Van de doven trouwt dertig procent met een horende en zeventig procent met een dove. Het probleem is dat horenden vaak meer informatie hebben dan doven. Informatie is macht. Iemand die meer informatie heeft, kan gemakkelijker de baas spelen.

*Voor de kust van Amerika ligt een eiland. Vroeger woonden daar opvallend veel doven. Dat waren immigranten onder wie erfelijke doofheid was. Omdat er zoveel doven op het eiland waren, beheersten alle horenden de gebarentaal. Dus communicatie tussen doven en horenden was daar geen probleem.*¹²

*Lang geleden hadden we een discussiegroep met doven. Een dove man was getrouwd met een horende vrouw. Ze kregen toen hun eerste kind. Ik zei dat het belangrijk was dat de horende moeder altijd gebaren maakte met het horende kind. Als ze alleen praat met het kind, kan haar dove man het niet volgen. We kregen er een felle discussie over. Ze vonden dat ik hard was.*¹³

Over doven en werk

*Doven kunnen veel meer, maar het onderwijs aan doven heeft een veel te laag niveau. Dovenscholen stimuleren dove jongeren niet genoeg. Het dovenonderwijs heeft een eeuw lang het gebaren verboden en dat is een grote fout geweest.*¹⁴

*Ik heb altijd alles zelf gedaan, maar ja, zo ben ik. Niet alle doven zijn hetzelfde. Er zijn onder doven net zoveel verschillen als onder horenden.*¹⁵

Over standaardisatie van de Nederlandse Gebarentaal

Ik vind de erkenning van de NGT belangrijk. De Nederlandse taal heeft zich drie-, vierhonderd jaar rustig kunnen ontwikkelen. Maar wij doven hebben een enorme achterstand en daarom hebben we haast.

De regering denkt er goedkoop vanaf te zijn als er voor één woord één gebaar wordt gekozen.

Ik vertel wel eens aan buitenlandse doven dat er in het Nederlands wel vijf verschillende woorden voor 'lawaaï' zijn. Daar zijn ze heel verbaasd over. Ja, zeg ik dan, zo is het Nederlands nu eenmaal. Lawaaï, herrie, leven, kabaal, rumoer. En dan leer ik hun als eerste lawaaï. Die andere woorden komen later wel. En zo is het ook met de Nederlandse Gebarentaal. Laat de doven kinderen op school en hun ouders eerst de basis leren.¹⁶

Ik heb thuis een basiswoordenboek van de Nederlandse taal. Het is bedoeld voor buitenlanders die graag examen willen doen in de Nederlandse taal op een hoog niveau. In die woordenlijst staan 2000 woorden, maar de Nederlandse taal heeft 200.000 woorden. Dus in die basiswoordenlijst staat maar 1% van de Nederlandse taal. Dat betekent toch ook niet dat al die woorden worden weggegooid.

Taal blijft veranderen. Oude woorden sterven af, nieuwe woorden komen erbij. Dat is zo in de Nederlandse taal. En dat is zo in de Nederlandse gebarentaal. Vroeger maakten we in Amsterdam het gebaar voor 'grappig' op de borst, nu maken we het gebaar voor grappig onder de kin. Talen veranderen.¹⁷

Over de positie van dove leerkrachten in het dovenonderwijs

Voor dove kinderen is goed contact met anderen en zelfvertrouwen het allerbelangrijkst. Daar is vroeger veel tekort aan geweest. Via gebarentaal kan een doof kind al op jonge leeftijd zelfvertrouwen krijgen. Leren praten is een moeilijke en onzekere weg. Het is belangrijk dat ouders zien dat hun dove kind met gebaren veel sneller vooruitkomt.¹⁸

Op een congres voor dove mensen kwam ik een jongen tegen van zeventien jaar die een CI had. Hij vertelde dat hij ervan baalde. Na twee jaar heeft hij het CI dan ook afgedaan. Ik weet welke groep het meest profiteert van CI: en dat zijn de dokters.¹⁹

In Zweden bijvoorbeeld hebben tolken een erg strenge gedragscode. Als tolken met elkaar communiceren en er komt een dove bij, gaan ze meteen over in gebarentaal.²⁰

Over het toneelstuk *Kinderen van een mindere God* – met een horende actrice (Angela Schijf) in de dove hoofdrol

Ik ben doof geboren, of als baby van een half jaar doof geworden door een zware longontsteking. Daarna ging ik naar een dovenschool en daar heb ik snel leren praten, ook goed leren lezen. Mijn leraar was erg goed, maar ik heb ook een sterk taalgevoel. Dus ook voor mijn eigen taal.

Toen ik 14 jaar was ben ik begonnen met Engels leren. 14 jaar! Daarna ook Duits erbij, Frans en Italiaans. En zelfs Chinees, pfff... Maar, in één jaar een taal leren, dat is onmogelijk! Ik spreek uit ervaring. Ik ben op mijn veertiende begonnen met Engels en Frans en nu ben ik een oude man van 77 jaar en ik kan nog steeds niet heel goed een Engels boek lezen. Nederlands gaat beter, gebaren gaat ook goed, maar Engels geeft nog wel eens problemen. Dan moet ik woorden opzoeken. Dus in één jaar een taal leren is onzin!

*Degene die gevraagd wordt voor het toneelstuk, moet eerst een jaar les krijgen en dan examen doen. Als het niet goed gaat, dan moet je iemand anders kiezen. Eigenlijk moet je tien personen uitnodigen en ze allemaal een jaar lesgeven. Daarna doen ze examen en kun je de beste uitkiezen. Oké, dat kan nog wel. Maar slechts één persoon kiezen en opleiden, onmogelijk!*²¹

Horende topspelers met opleiding weten nog niet hoe het voelt om doof te zijn en te leven in de dovenwereld.

*Mijn moeder was horend en een goede vrouw. Ik groeide op en had altijd goed contact met haar. Ik vroeg haar na dertig jaar of zij zich kon voorstellen wat het was om doof te zijn. Dat kon ze niet. Dertig jaar, en nog kon ze zich het niet voorstellen! Dus als we praten over horende topactrices... slecht!*²²

*Er moet iets vermeld worden, misschien aan het begin of het eind van het toneelstuk. Een persoon van Joop van den Ende moet vertellen hoe de dovenwereld gereageerd heeft op de keuze van een horende actrice voor de dove hoofdrol. Dat de dovenwereld van mening is dat gebarentaal niet in één jaar geleerd kan worden. En dat de dovenwereld gepleit heeft voor een dove actrice in de hoofdrol.*²³

Ik denk dat het belangrijk is om voorzichtig te blijven. Joop van den Ende is heel erg rijk en de dovenwereld is arm. Voor theater met een doof persoon is minder belangstelling. Als er voor een horende actrice wordt gekozen moet Dovenschap een brief schrijven dat de dovengemeenschap daar droevig over is en liever een doof persoon ziet. Misschien stemt hij dan wel toe.

*Als er een dove actrice staat kunnen wij trots zijn! Maar als er een horende actrice in komt, kunnen wij niet trots zijn, dan laten wij ons hoofd hangen.*²⁴

---

¹ OOGgetuigen 1, vrijdag 13 juni 1997

² OOGgetuigen 2, vrijdag 3 oktober 1997

³ OOGgetuigen 2, vrijdag 3 oktober 1997

⁴ OOGgetuigen 3, vrijdag 20 maart 1998

⁵ OOGgetuigen 3, vrijdag 20 maart 1998

⁶ OOGgetuigen 4, vrijdag 8 mei 1998

⁷ OOGgetuigen 4, vrijdag 8 mei 1998

⁸ OOGgetuigen 5, vrijdag 10 juli 1998

⁹ OOGgetuigen 5, vrijdag 10 juli 1998

¹⁰ OOGgetuigen 5, vrijdag 10 juli 1998

¹¹ OOGgetuigen 6, vrijdag 22 januari 1999

¹² OOGgetuigen 6, vrijdag 22 januari 1999

¹³ OOGgetuigen 6, vrijdag 22 januari 1999

¹⁴ OOGgetuigen 7, vrijdag 26 maart 1999

¹⁵ OOGgetuigen 7, vrijdag 26 maart 1999

¹⁶ OOGgetuigen 10, vrijdag 2 februari 2001

¹⁷ OOGgetuigen 10, vrijdag 2 februari 2001

¹⁸ OOGgetuigen 12, vrijdag 8 juni 2001

-
- ¹⁹ OOGgetuigen 12, vrijdag 8 juni 2001
²⁰ OOGgetuigen 12, vrijdag 8 juni 2001
²¹ OOGgetuigen Special, zaterdag 18 februari 2006
²² OOGgetuigen Special, zaterdag 18 februari 2006
²³ OOGgetuigen Special, zaterdag 18 februari 2006
²⁴ OOGgetuigen Special, zaterdag 18 februari 2006